

نگارش (۳)

محتوای ویژه کتاب

- ◀ پاسخ به فعالیت‌ها و سؤال‌های متن کتاب درس
- ◀ پاسخ به تمرین‌های کارگاه نوشتن
- ◀ بررسی مثل‌نویسی، شعرگردانی و حکایت‌نگاری
- ◀ نکته

فایده‌های کتاب

سلام به بزرگ‌نویسندگان آینده! سلام به شماهایی که نوشتن رو دوست دارید و قراره بعدها آثار جاودانه‌ای رو خلق کنید. نوشتن یکی از مهارت‌های مهم و ضروریه که البته به سادگی به دست نمیداد و نیاز به تمرین مستمر داره؛ برای همین باید فوت و فن‌های نگارش رو بلد باشید. ما با پاسخ‌های کاربردی و نمونه‌های «کامل» نگارشی‌مون سعی کردیم شما رو تو این مسیر هدایت و همراهی کنیم. با دروس طلایی دیگه نوشتن کار سختی نیست؛ چون ما سختی‌هاش رو براتون هموار کردیم.

درس ۱: خاطره‌نگاری

فعالیت

۱۵

در دو بند ...
■ «جوان آن شب به آستانه بیست سالگی پای می‌نهاد. قرار بود بچه‌های خوابگاه برایش جشن تولد بگیرند؛ کم‌کم سال دوم دانشگاه را پشت سر می‌گذاشت. تمام حواسش به آن شب بود و سعی می‌کرد زودتر خود را به اتوبوس سرویس کوی دانشگاه برساند که ...»
■ «بیست سالم بود؛ قرار بود بچه‌های خوابگاه برای من جشن تولد بگیرند؛ کم‌کم سال دوم دانشگاه را پشت سر می‌گذاشتم. تمام حواسم به آن شب بود و سعی می‌کردم زودتر خودم را به اتوبوس سرویس کوی دانشگاه برسانم که ...»
متن اول با زاویه دید سوم شخص یا «دانای کل» نوشته شده است. در این نوع روایت، راوی خود قهرمان ماجرا نیست؛ بلکه شاهد و ناظر آن رخداد است. «او»ی روایتگر از نیات، افکار و احساسات شخصیت‌ها مطلع است و ما را نیز در جریان می‌گذارد؛ به همین دلیل به او دانای کل می‌گویند.
متن دوم به شیوه اول شخص روایت شده است. در این نوع روایت، راوی خود در شکل‌گیری رویداد و موضوع نقش دارد؛ به همین دلیل به آن «راوی - قهرمان» گفته می‌شود. راوی ماجرا را از دید خود نقل می‌کند و به همین دلیل در بیان احساسات، تجربیات و هیجاناتش صمیمانه‌تر است و رابطه مؤثرتری با خواننده دارد.

فعالیت

۱۷

آیا جز مواردی ... (بله؛ ۱) بیان یک رویداد تاریخی: «در جریان انقلاب فرهنگی و تعطیلی دانشگاه‌ها، یک روز طبق عادت ساعت ۷ صبح از خانه راه افتادم که به سمت دانشگاه بروم ...»
۲) معرفی یک شخصیت: «همسایه خانه پدری‌مان، آقا رضا، مهاجر بود؛ از مهاجرانی که به خاطر ویران شدن خانه و کاشانه‌شان به دست عراقی‌ها به دیگر شهرها مهاجرت کرده بودند ...»
۳) استفاده از یک توصیف یا صحنه‌پردازی: «بادی سرد روزه‌کشان خود را به پنجره اتاق می‌کوبید؛ پنجره‌ای که به جای شیشه با مقوای کلفتی پوشیده شده بود ...»
۴) مقدمه چینی: «کار کردن در یک مدرسه روستایی مشکل است؛ اما به انسان آرامش و رضایت خاطر می‌بخشد ...»

سؤال متن

۱۹

✪ خاطره زیر به شیوه گفتاری و محاوره‌ای بیان شده است. با رعایت نکات بالا آن را به زبان نوشتاری تبدیل کنید.
عملیات خیر بود جزیره مجنون یه جوون چارده پونزده ساله بچه روستاهای شهر ری بود که با گردان ما ادغام شده بود گردان ما اسمش حضرت علی اکبر بود. تو عملیات تو جزیره شمالی تو تک دشمن یه جوری شد که به حساب خیلی سخت شده بود که به قول معروف آتیش از زمین و زمان می‌بارید خمپاره کاتبوشی هلی‌کوپتر هواپیما همه می‌زدند منطقه هم منطقه نیزار و باتلاقی بود فقط یه جاده‌ای بود بین نیزار و باتلاق. اونجا سنگر گرفته بودیم پدافند می‌کردیم مسئول تدارکات ما با موتور صبح زود که آتیش کم می‌شد می‌اومد غذا برامون می‌آورد نمی‌تونست نزدیک بشه گونی کنسروها رو پرت می‌کرد تو سنگر و دور می‌شد اون روز وقتی گونی رو پرت کرد چهل پنجاه متر از سنگر دورتر افتاد زیر آتیش دشمن حالا مرد می‌خواست بره غذاها رو بیاره تیربار دشمن دائم کار می‌کرد و کسی جرئت نمی‌کرد بره ظهر بود همون جوون چارده پونزده ساله شهر ری رفتش کنار گونی کنسروها از اون کنسروها برمی‌داشت پرت می‌کرد تو سنگر بر ما خودشم زیر آتیش دشمن با خونسردی یکی از کنسروها را باز کرد همون جا نشست و خورد بعد از خوردن کنسرو کار جالبش این بود که ایستاد نمازشم همون جا خوند شجاعت این دلاور کلی به گردان روحیه داد ...
عملیات خیر در جزیره مجنون بود. یک جوان چهارده، پانزده ساله بچه یکی از روستاهای شهر ری، به گردان ما پیوسته بود. نام گردان ما «حضرت علی اکبر» بود.

در جزیره شمالی، در حمله دشمن، عملیات بسیار سخت شده بود و از زمین و زمان آتش می بارید. همه هلی کوپترها و هواپیماها خمپاره کانیوشی می زدند، منطقه هم نیزار و باتلاقی بود و فقط یک جاده بین نیزار و باتلاق وجود داشت.

آنجا سنگر گرفته بودیم و پدافند می کردیم. مسئول تدارکات، صبح زود که آتش کم می شد، با موتور می آمد و برایمان غذا می آورد. چون نمی توانست نزدیک بشود، گونی کنسروها را به طرف سنگر پرت می کرد و دور می شد.

آن روز وقتی گونی را پرت کرد، گونی چهل، پنجاه متر دورتر از سنگر، زیر آتش دشمن افتاد. تیربار دشمن دائم کار می کرد و کسی جرئت نمی کرد برود و غذاها را بیاورد. ظهر بود. همان جوان چهارده، پانزده ساله شهر ری کنار گونی کنسروها رفت و از کنسروها برمی داشت و داخل سنگر پرت می کرد. خودش هم زیر آتش دشمن با خونسردی یکی از کنسروها را باز کرد و همان جا نشست و مشغول خوردن شد. جالب این بود که بعد از خوردن کنسرو، همان جا ایستاد و نمازش را خواند. شجاعت این دلور به گردان بسیار روحیه داد ...

تمرین (۱) به پیوست کتاب ...

الف) کدام ویژگی ها، این نوشته را به عنوان «خاطره» از سایر قالب ها مجزا می کند؟ اینکه نویسنده صحنه ها یا وقایعی را که در زندگی اش روی داده و خود در آنها نقش داشته یا شاهدشان بوده، شرح داده است؛ علاوه بر این، ویژگی هایی مانند صمیمیت زبان، برجستگی حوادث، واقع گرایی، مشخص بودن زمان و مکان، روانی و روشنی نثر، داشتن آغاز و پایان و خلاصه بودن آن را از سایر قالب های نوشته مجزا کرده و در دسته خاطره نگاری قرار داده است.

ب) متن را با توجه به معیارهای زیر بررسی کنید.

• موضوع خاطره، روایت یک دوره خاص از زندگی نویسنده (کلاس پنجم ابتدایی) است. توصیفات دقیق و جذاب و نیز رعایت تسلسل و توالی رویدادها آن را برجسته نموده است.

• زاویه دید، اول شخص یا راوی - قهرمان است؛ به این معنا که روایت کننده خاطره، خود در شکل گیری رویداد و موضوع نقش دارد و شاهد و ناظر وقایع نیز هست. شروع خاطره با شعر (رباعی ختام) نشان دهنده ذوق لطیف نویسنده است؛ همچنین موضوع خاطره با اشاره به مقطع تحصیلی خاص (کلاس پنجم) و نیز توصیف مکان رویداد و وصف طبیعت پیرامون آن، ما را با حال و هوای نوشته به خوبی آشنا می سازد.

• سادگی و صمیمیت زبان، در این خاطره به درستی رعایت شده است. نثر آن ساده و بی تکلف است و از قید و بند فنون و صنایع ادبی رهاست. در عین سادگی، صمیمانه است و به دل می نشیند. استفاده از عبارات های ساده و عامیانه نظیر دلنگ دلنگ زنگ زنان - شل شل راه می رفتند - گنجشک ها بر شاخه ها چرت می زدند - محله اعیانی و ... نشان دهنده سادگی و صمیمیت زبان نوشته است.

تمرین (۲) یکی از خاطرات ... پاسخ پیشنهادی:

ظاهر یکی از روزهای پاییزی بود. خوب یادم هست، آن روز طبق معمول ناهار به موقع حاضر نبود و باز هم با شکم گرسنه راهی مدرسه شدم. دوستم، نادر، مثل همیشه سر کوجه منتظر بود و دفتر و کتابش را زیر بغل زده بود. سر تا پایش بوی قورمه سبزی می داد. چقدر هوس کرده بودم! وقتی به مدرسه رسیدیم، زنگ خورده بود. خودمان را به بی خبری زدیم و وارد حیاط شدیم. این طرف و آن طرف را زیر نظر گرفتیم و وقتی دیدیم هوا مساعد است، به سرعت خود را به پشت در کلاس رساندیم. اقبالمان بلند بود و معلم هنوز سر کلاس حاضر نشده بود. ساعت اول تعلیمات اجتماعی داشتیم. چند لحظه بعد، دبیر وارد کلاس شد.

آقای عباسی تازه به مدرسه ما آمده بود و خیلی اهل حرف و گپ و گفت با همکاران نبود. سر و وضع تمیزی داشت و موها و ریش مشکلی اش همیشه از تمیزی برق می زد. برعکس سر و وضعش اعصاب درستی نداشت و خشن بود. به محض ورود به کلاس بدون حرف اضافه و اتلاف وقت سراغ کتاب رفت و شروع کرد به درس دادن. چند دقیقه ای که گذشت، شکم شروع کرد به قار و قور؛ نادر هم که حساسی دلی از عزا درآورده بود، زیر زیرکی نیشخند می زد. یکی از همکلاسی ها به اسم مجید از پشت سر سیخونکی زد. تا برگشتم، خیار و پرتقال جانانه ای را پیشکش کرد. من هم بدون معطلی میوه ها را از دستش قاپیدم و بدون توجه به دور و اطراف شروع کردم به پوست کندن پرتقال. چنان مست خوردن شده بودم که نفهمیدم آقای عباسی کی بالای سرم ظاهر شد! تا خواستم از جایم بلند شوم، چنان پس گردنی ای حواله ام کرد که برق از چشمانم پرید. گوشم را گرفت که از کلاس بیرونم کند، دیدم هوا پس است و کار از کار گذشته. گفتم لااقل ناکام از کلاس نرم. فی الفور خیار را از روی نیمکت برداشتم و با حرص شروع به خوردن کردم و با دهان پر گفتم: «گر جهنم می روی، مردانه رو ... حالا برویم».

تمرین (۳) نوشته دوستانتان را ...

پاسخ پیشنهادی:

نوشته اغلب دوستان موضوع مناسب و جذابی دارد و به خوبی نیز روایت شده است. سادگی و صمیمیت زبان رعایت شده و برخی از دوستان از عنصر طنز در پرداخت نوشته استفاده کرده اند. بیان زمان و مکان و رویدادی خاطره انگیز در نوشته برخی دوستان ضعف هایی دارد که با تمرین بیشتر رفع خواهد شد. تسلسل و توالی رویدادها، زاویه دید مناسب و نکات املائی و نگارشی نیز به درستی رعایت شده است.

ردیف	معیارهای ارزیابی	شمارک
۱	ایجاد جاذبه کافی: • موضوع مناسب • روایت مناسب موضوع • سادگی و صمیمیت زبان	۶
۲	آغاز مناسب شامل: • زمان • مکان • رویدادی خاطره انگیز	۴
۳	رعایت تسلسل و توالی حوادث	۵
۴	زاویه دید مناسب	۳
۵	رعایت نکات املائی و نگارشی	۲
جمع		۲۰

مَثَل‌نویسی

۲۷

* مَثَل‌های زیر را ...

■ از دل برود هر آن‌که از دیده برفت.

■ باز فیلش یاد هندوستان کرد.

■ به پایان آمد این دفتر حکایت همچنان باقی.

ملک‌زاده‌ای ندیمی خردمند و صاحب فضل داشت که از کودکی عهده‌دار تربیت و پرورش ملک‌زاده بود و او را همچون فرزند نداشته خود عزیز می‌داشت و به او مهر می‌ورزید. ملک‌زاده جز در آغوش او آرام نمی‌یافت و جز او از کسی پند نمی‌شنید. سال‌ها گذشت و ملک‌زاده جوانی رعنا و رشید شد و آن‌گونه که اقتضای جوانی است، دل در گرو ماهروبی از سرزمین همسایه نهاد و در طلب او دل از یار و دیار برگرفت و آن‌چنان که شرط ماهرو بود، در سرزمین آنان اقامت گزید. روزها گذشت و ملک جوان بخت، صاحب فرزند گردید. از قضا، روزی ندیم به سرزمین همسایه سفر کرد و به امید دیدار ملک‌زاده راهی قصر وی گردید. چون ملک را دید، پیش رفت و با شادمانی جوان را در آغوش گرفت؛ اما ملک‌زاده به سردی از او استقبال نمود و چندان که شایسته خدمت ندیم بود، وی را نخواست. ندیم آهی از نهاد برآورد و گفت: «از این دنیای دون چشم وفاداری و مهر داشتن همچون کاشتن تخم در شوره‌زار است، که خوش گفته‌اند «از دل برود، هر آن‌که از دیده برفت!».

درس ۲: نگارش ادبی (۱): نثر ادبی

فعالیت (۱)

۳۲

* جملهٔ زبانی زیر ...

زمستان گذشت و بهار آمد.

• زمستان غزل خداحافظی خواند و بهار از پشت کوه‌ها سرک کشید.

• زمستان گوشهٔ دامن پر برفش را از سر درختان برگرفت و بهار چارقد گلدارش را بر سر آنها کشید.

• زمستان کوله بارش را بست و رفت و بهار با چمدانی پر از شکوفه و لبخند از راه رسید.

• زمستان به خط پایان سال رسید و بهار شوق‌انگیزتر از همیشه در جادهٔ آغاز قدم نهاد.

• زمستان واپسین نفسش را کشید و بهار عطر خوش گل‌ها و گیاهانش را در هوا پراکند.

فعالیت (۲)

۳۴

* متن زبانی زیر، ...

دریاها، آب‌های گسترده در سطح زمین هستند. موج‌های دریا به‌ویژه در هنگام وزش باد به چند متر می‌رسند. دریاها، منابع غذایی و بزرگ‌ترین پشتوانهٔ اقتصادی کشورها به‌شمار می‌آیند.

دریا این گسترهٔ نیلگون، آسمانی است که بر زمین آمده. گاه آرام و رام است و گاه پرخشم و خروش. امواج برآمده از خشم دریا به مدد باد قد کشیده و با هیبتی عظیم به ساحل مشت می‌زنند.

دریای سخاوتمند دژ و گوهر و انواع خوردنی‌ها را بی‌دریغ به ما عرضه می‌دارد. به برکت دریا دست طلب از اغیار کوتاه شده و با تکیه بر فضل الهی، مطمئن و آسوده‌خاطر به حیات خود ادامه می‌دهیم.

فعالیت (۳)

۳۶

دو تابلوی اطلاع‌رسانی ...

• نثر زبانی

با حمایت از کالای داخلی، سرنوشته کشورمان را به دست خود رقم بزنیم.

رشد اقتصادی پایدار در گرو حمایت از تولید ملی است.

• نثر ادبی

وقت پایان کاهلی شده است / موسم عزم و همدلی شده است

تا بزن آستین همت را / سال تولید داخلی شده است

کارگاه نوشتن

۳۷

* تمرین (۱) متن‌های زیر را ...

الهی، به حرمت آن نام که تو خوانی و به حرمت آن صفت که تو چنانی، دریاب که می‌توانی.

الهی، عمر خود به باد کردم و بر تن خود بیداد کردم، گفتمی و فرمان نکردم، درماندم و درمان نکردم. الهی، عاجز و سرگردانم، نه آنچه دارم، دانم و نه آنچه دانم، دارم.

♦ رسائل جامع فارسی، خواجه عبدالله انصاری

آسمان کویر، این نخلستان خاموش و پرمهتابی که هرگاه مشت خونین و بی تاب قلبم را در زیر باران‌های غیبی سکوتش می‌گیرم و نگاه‌های اسیرم را همچون پروانه‌های شوق در این مزرع سبز آن دوست شاعرم رها می‌کنم، ناله‌های گریه‌آلود آن روح دردمند و تنها را می‌شنوم، ناله‌های گریه‌آلود آن امام راستین و بزرگم را که چون این شیعه گمنام و غریبش ... سر در حلقوم چاه می‌برد و می‌گریست. چه فاجعه‌ای است در آن لحظه که یک مرد می‌گرید ... چه فاجعه‌ای!

متن اول از خواجه عبدالله انصاری مناجات است. شروع متن با «الهی» بار احساسی آن را افزایش داده است و حالت عجز و التماس با واژه‌های «دریاب، بیداد کردم، درماندم، عاجز و سرگردانم و...» به خوبی منتقل می‌شود. کلام به سبب برخورداری از سجع، آهنگین و دل‌نشین است. متن دوم از دکتر شریعتی، متنی توصیفی و خیال‌انگیز است. بهره‌گیری از تشبیه (آسمان کویر به نخلستان خاموش، سکوت باران‌های غیبی و...)، تشخیص (مشت خونین قلب، حلقوم چاه) و استعاره (مزرع سبز) کلام را خیال‌انگیز کرده و انتخاب واژه‌ها و ترکیب‌هایی نظیر «پروانه‌های شوق، ناله‌های گریه‌آلود و...» به متن احساس تزریق کرده است. تعبیر شاعرانه از آسمان و نیز تلمیح به شعر حافظ (مزرع سبز آن دوست شاعرم) و اشاره به درد دل کردن امام علی (ع) با چاه، بر جذابیت متن افزوده است.

تمرین (۲) متنی ادبی دربارهٔ ...

با نسیم سردی که صورتم را نوازش می‌کند، چشمانم را می‌گشایم. بار دیگر نفس‌های سردش را در کنارم احساس می‌کنم. گویا پاییز کوله بارش را بسته و سفر دور و درازش را آغاز کرده است و اکنون، او آمده؛ در حالی که بی‌صبرانه در انتظار آمدنش بودم.

او آمد و ملحفهٔ سپیدی را که در دوران غیابش دوخته بود، بر سر زمین سرد و خسته کشید و پیراهنی از جنس سرما را به درختان هدیه داد. لالایی افسونگرش، ساکنان زمین را مسخ کرد و آنان را به خوابی عمیق و شیرین فرو برد. آن هنگام که مرغان هوا آمادهٔ ترک دیار می‌شدند، آنان را بدرقه کرد و فلک را قلمروی خویش خواند و به مناسبت امپراتوری پرشکوه و عظیمش، آسمان را به دانه‌های بلور سپید آراست.

آری، زمستان آمد و صبحی از جنس یخ را برای همگان به ارمغان آورد؛ صبحی که تن‌پوش سپیدی بر تن طبیعت پوшاند و دانه‌های بلورینش را همچون رشته‌های مروارید برگردن او آویخت.

تمرین (۳) نوشتهٔ دوستانتان را ... پاسخ پیشنهادی:

اغلب دوستان موضوع را به خوبی درک کرده و متن خود را به خوبی آغاز نموده‌اند. با بهره‌گیری از عناصر خیال نظیر تشبیه و تشخیص، توصیفی هنری از موضوع ارائه داده‌اند و نوشته‌ای پراحساس و خیال‌انگیز تولید کرده‌اند. در نوشتهٔ برخی دوستان، انسجام و نظم مطالب به هم خورده و پرش‌هایی دیده می‌شود. در متن اغلب دوستان، نکات املائی و نگارشی به درستی رعایت شده است.

ردیف	معیارهای ارزیابی	شمارک
۱	بیان دقیق و درست موضوع	۵
۲	بهره‌گیری از خیال و احساس	۵
۳	بهره‌گیری از واژه‌های مناسب	۴
۴	نظم و انسجام مطالب	۴
۵	رعایت نکات املائی و نگارشی	۲
جمع		۲۰

FV

نگارش

درس ۳: نگارش ادبی (۲): قطعهٔ ادبی

F1

شعرگردانی

شعر زیر را ...

عشق، شوری در نهاد ما نهاد	جان ما در بوتۀ سودا نهاد
گفت‌وگویی در زبان ما فکند	جست‌وجویی در درون ما نهاد
دم به دم در هر لباسی رخ نمود	لحظه‌لحظه جای دیگر پا نهاد

عشق در سرشت ما غوغا به پا کرد و با جان ما با معامله کرد (بهای عشق را با جان خود می‌دهیم). [مصراع اول به قدیم بودن عشق اشاره دارد].
عشق ما را به سخنوری و به تلاش و تکاپو به سوی کمال واداشته است.
عشق هر لحظه به گونه‌های مختلف خود را نشان می‌دهد و آرام آرام در تمام کائنات تجلی می‌یابد.

درس ۳: نگارش ادبی (۲): قطعهٔ ادبی

FV

فعالیت

با توجه به ...

الف) همان‌گونه که در پایهٔ نهم خواندید بخش‌های اصلی متن شامل موضوع، مقدمه (زمینه چینی)، تنه (بدنه) و نتیجه (پایان بندی) است. این بخش‌ها را در متن مشخص کنید.

موضوع: مسیر زندگی

مقدمه: از «چراغ راهنما قرمز می‌شود» تا «به طرف دیگر خیابان می‌روند».

بدنه: از «چرا پرنده‌ها چراغ قرمز را رعایت نمی‌کنند؟» تا «به جز چراغی که در دل‌های ما روشن است».

نتیجه: از «در چنین راه‌هایی اگر ناگهان ...» تا «پایان متن».

- (ب) وجود چه عناصری در این متن سبب شده است آن را قطعه ادبی بنامیم؟ آنها را در متن مشخص کنید.
- (۱) استفاده از عنصر خیال و احساس: روزها که چراغ زرد آسمان روشن می شود، پرندگان به پرواز درمی آیند و غروب که چراغ آسمان قرمز می شود، به آشیانه باز می گردند. - بعضی از قسمت های زندگی اصلاً آسفالت نشده است. - هیچ چراغی نیست به جز چراغی که در دل های ما روشن است.
- (۲) استفاده از آرایه های ادبی نظیر استعاره: چراغ آسمان استعاره از خورشید - چراغ قرمز چمن استعاره از گل سرخ - ... کوهی است که باید با چنگ و دندان ... کوه استعاره از مشکلات زندگی - چراغ درختان استعاره از برگ های درختان - چراغی که در دل های ما روشن است. (منظور امید است).
- تشبیه: چراغ چمن - چهارراه فصل ها - زندگی جاده ای است سنگلاخ و پرپیچ و خم و پر از دزه و پرتگاه - چراغ قرمز خون.
- تشخیص: بی توجهی باد به چراغ قرمز - پاییز از چهارراه فصل ها می گذرد.
- کنایه: با چنگ و دندان کنایه از با تمام قدرت و توان
- مراعات نظیر: خیابان، چهارراه، ماشین، چراغ راهنما
- (۳) کوتاه بودن متن
- (۴) نگاه تازه و بدیع به موضوع: نویسنده پدیده چراغ سبز و قرمز را تکیه گاه پرداختن به یکی از موضوعات مهم زندگی انسان یعنی «مسیر زندگی» قرار داده است.
- (۵) آغاز زیبا، ادامه مناسب و پایان تأثیرگذار

فعالیت

۴۸

می توانید بگویید در ...؟ چراغ درختان: استعاره از برگ درختان - پاییز از چهارراه فصل ها می گذرد: تشخیص - چهارراه فصل ها: تشبیه (اضافه تشبیهی) - تناسب (پاییز، فصل / زرد، قرمز)

فعالیت

۵۰

پس از مطالعه ...

- ۱- در این متن، چه نگاه تازه ای به موضوع زمستان دیده می شود؟
- در این متن، زمستان طبیعت با زمستان درون انسان ها مقایسه شده است. نویسنده زمستان را بهار کلاغ ها می داند. کلاغی که در نبود بلبل بهار حکمران طبیعت شده و قارقارش موسیقی زمستان گردیده است.
- از تضاد رنگ برف و سیاهی کلاغ و سپس یکی شدن (وحدت معنایی) آنها به خوبی بهره گرفته و زمستان درون و حکمرانی شیطان بر قلب ما را همچون زمستان طبیعت و حکومت کلاغ بر آن دانسته است.
- در نهایت نیز به ما توصیه می کند برای اینکه جانمان بهاری شود، باید از زمستان (شیطان درون) بگذریم و به انجماد و یخبندان تن نسپاریم.
- ۲- آیا در این متن از واژه ها و آرایه های ادبی مناسب استفاده شده است؟
- بله: استفاده از آرایه های ادبی نظیر واج آرابی (نغمه حروف): صامت «ق» و «غ» ← موسیقی زمستان، قارقار کلاغ هاست. در غربت بلبل و بهار، قارقار کلاغ در باغ حکومت می کند.
- تشبیه: کلاغ شیطان
- تضاد: بیرون و درون - بهار و زمستان
- استعاره (مکنیه): ضیافت کده قلب
- به کار بردن واژه های حکمرانی، تناقض، وحدت، بهارانه، هماره و ترکیب هایی نظیر شاخه قلب، ضیافت کده قلب، مشرق گل متناسب با متن است و موجب زیبایی آن شده است.

تذکره

آشنایی زبانی: آشنایی زبانی یا بیگانه سازی در ادبیات و هنر به شکلی اطلاق می شود که با استفاده از آن، نویسنده یا هنرمند در اثر خود به گونه ای نامعمول به اشیاء و پدیده های نکرده بدین ترتیب سعی بر آن دارد تا نگاهی نو به اطراف خود بیندازد.

در میان شاعران معاصر، «سهراب سپهری» فراوان از این شکل استفاده کرده است.

کارگاه نوشتن

۵۱

تمرین (۱) پس از مطالعه ...

۱- آغاز، میانه و پایان بندی متن را بررسی کنید.

موضوع: نماز

آغاز (مقدمه): از «طوفان در وسعت روحت می پیچد.» تا «یک تکیه گاه باقی است تکیه گاه نماز!»

میانه (بدنه): از «چرا اخم؟ چرا اندوه؟» تا «در این نهایت افتادگی از خاک به عالم پاک پل می بندیم.»

پایان بندی (نتیجه): از «نماز پیوستن و گسستن است.» تا «پایان متن».

۲- دو جمله از متن انتخاب کنید که به نظر شما زیباتر و تأثیرگذارترند. پاسخ پیشنهادی:

(۱) وقتی تکبیر می گویی و «بزرگ ترین» را می خوانی، همه چیز در نگاهت کوچک می شود.

(۲) نماز فرصت بزرگ شدن است.

۳- به آرایه تضاد توجه کنید و تأثیر آن را در ایجاد فضای ادبی متن بیان کنید.

نویسنده با بهره‌گیری از تضاد، مفاهیم متقابل نظیر «بی‌پناهی و تکیه‌گاهی - بزرگ و کوچک - قطره و دریا - سر نهادگی و سرفرازی ...» را در کنار هم قرار داده است و بدین ترتیب به کلام خود زینت بخشیده است و آن را برای مخاطب خوشایند و لذت‌بخش نموده است. علاوه بر آفرینش زیبایی و تحسین کلام، تقابل میان دو مفهوم به تبیین معنی و آشکار نمودن مفهوم کلام هم کمک کرده است و بنابر این سخن که «تَعْرِفُ الْأَشْيَاءَ بِأَضْدَادِهَا» مفهوم یکی از طرفین تضاد به وسیله طرف دیگر روشن می‌شود.

تمرین (۲) همان‌گونه که گفته ...

«دوست»

دوست تو نیازهای برآورده‌توست. کشتزاری است که در آن با مهر تخم می‌کاری و با سپاس از آن حاصل برمی‌داری. سفره‌تان تو و آتش اجاق توست؛ زیرا که گرسنه به سراغ او می‌روی و نزد او آرام و صفا می‌جویی.

هنگامی که او خیال خود را با تو در میان می‌گذارد، از اندیشیدن «نه» در خیال خود مترس و از آوردن «آری» بر زبان خود دریغ مکن و هنگامی که او خاموش است، دل تو همچنان به دل او گوش می‌دهد؛ زیرا که در عالم دوستی همه اندیشه‌ها و خواهش‌ها و انتظارات بی‌سخنی به دنیا می‌آیند و بی‌آفرینی نصیب دوست می‌گردند.

هنگامی که از دوست خود جدا می‌شوی، غمگین مشو؛ زیرا آن چیزی که تو در او از هر چیزی دوست‌تر می‌داری بسا که در غیبت او روشن‌تر باشد، چنان که کوهنورد از میان دشت، کوه را روشن‌تر می‌بیند و زنه‌ار که در دوستی غرضی نباشد، مگر ژرفا دادن به روح؛ زیرا مهری که جویای چیزی به جز باز نمودن راز درون خود باشد، مهر نیست؛ دامی است گسترده که چیزی بی‌بهدگی در آن نمی‌افتد. و زنه‌ار که از هر آنچه داری بهترینش را به دوست بدهی. اگر او را باید که جز روزی تو را ببیند، بگذارد که مد آن را هم بشناسد. آن چگونه دوستی است که برای سوزاندن وقت به سراغش می‌روی؟ به سراغ دوست مرو مگر برای خوش کردن وقت؛ زیرا کار او این است که نیاز تو را برآورد، نه آن که خالی درون تو را پر کند؛ و شیرینی دوستی را با خنده شیرین‌تر کن و با بهره کردن خوشی‌ها؛ زیرا در شبنم چیزهای خرد است که دل انسان بامداد خود را می‌جوید و از آن تر و تازه می‌گردد. دوستی را با خنده شیرین‌تر کن و با بهره کردن خوشی‌ها؛ زیرا در شبنم چیزهای خرد است که دل انسان بامداد خود را می‌جوید و از آن تر و تازه می‌گردد. «پیامبر»، جبران خلیل جبران

تمرین (۳) نوشته‌ی دوستانتان را ...

پاسخ پیشنهادی:

اغلب دوستان در نگاه نو و بدیع به موضوع ضعف دارند و از توصیف‌های کلیشه‌ای و تکراری استفاده کرده‌اند. در پرداخت زیبا و هنرمندانه هم نیاز به تمرین بیشتری دارند. پیوستگی، نظم و انسجام متن در نوشته‌ی بیشتر دوستان قابل قبول است؛ اما از آرایه‌های ادبی چندان بهره نبرده‌اند و بیشتر از آرایه تشبیه استفاده کرده‌اند. نکات نگارشی و املایی در نوشته‌ی بیشتر دوستان به درستی رعایت شده است.

ردیف	معیارهای ارزیابی	شمارک
۱	نگاه نو و بدیع به موضوع	۵
۲	استفاده‌ی بجا و به اندازه از آرایه‌ها	۳
۳	پرداخت زیبا و هنرمندانه (آغاز، میانه و پایان مناسب)	۴
۴	پیوستگی، نظم و انسجام متن	۴
۵	کاربرد بجا و مناسب واژه‌ها	۲
۶	رعایت نکات نگارشی و املایی	۲
جمع		۲۰

حکایت‌نگاری

حکایت زیر را ...

اعرابی‌ای را دیدم در حلقه‌ی جوهریان بصره که حکایت همی‌کرد که وقتی در بیابان راه گم کرده بودم و از زادمعنی با من چیزی نبود و دل بر هلاک نهاده که ناگاه کیسه‌ای یافتم پر مروارید. هرگز آن ذوق و شادی فراموش نکنم که پنداشتم گندم بریان است و باز آن تلخی و نومیدی که بدانستم که مروارید است.

در بیابان خشک و ریگ روان / تشنه را در دهان چه دُر چه صدف
مرد بی‌توشه کاوفتاد ز پای / بر کمر بند او چه زر چه خزف

♦ گلستان، سعدی

[روزی] بیابان‌گردی را دیدم که در جمع جواهرفروشان بصره نشست و می‌گفت: «زمانی، در بیابان راه را گم کرده بودم و توشه و آذوقه‌ام هم به پایان رسیده بود و چیزی برای خوردن نداشتم. تسلیم هلاک و نابودی شده بودم که ناگهان کیسه‌ای پر از مروارید پیدا کردم. هرگز آن شوق و ذوق خود را فراموش نمی‌کنم که گمان کردم گندم برشته شده است؛ اما وقتی متوجه شدم اشتباه دیده‌ام و مروارید است نه گندم برشته، دوباره تلخی و ناامیدی وجودم را فراگرفت.»

در بیابان خشک با ریگ روان، تشنه چه مروارید در دهان داشته باشد، چه صدف، برایش فرقی نمی‌کند (ارزشی ندارد). انسان بدون آذوقه که از پا افتاده و ناتوان است، چه طلا بر کمر بند او باشد چه سفال، باز هم به حالش فرقی نمی‌کند.

درس ۴: نامه نگاری

فعالیت

با توجه به ...؟ پاسخ پیشنهادی:

احتمالاً در چند سال آینده، اپلیکیشن‌های خاصی در زمینه نامه نگاری طراحی می‌شود که با توجه به نیاز درخواست‌کننده و موضوع نامه، به صورت خودکار، نامه را در قالب موردنظر (رسمی، اداری، دوستانه و...) تولید کرده و برای گیرنده ارسال می‌کند؛ همچنین در آینده ممکن است هیچ نامه‌ای بر روی کاغذ نوشته نشود و همه پیام‌ها از طریق اینترنت و در فضاهای مجازی رد و بدل شوند.

فعالیت

با توجه به ... پاسخ پیشنهادی:

به نام خدا

تاریخ: ۱۴۰۱/۰۸/۱۴

موضوع: تقاضای ارسال مجلات رشد به دبیرستان اندیشه

رئیس محترم واحد تکنولوژی آموزشی اداره آموزش و پرورش

با عرض سلام و احترام

با توجه به توزیع ماهانه مجلات رشد در مدارس منطقه، خواهشمند است نسبت به ارسال مجلات مهرماه و آبان‌ماه به دبیرستان اندیشه، اقدام لازم را مبذول فرمایید.

با سپاس

دانش‌آموزان پایه دوازدهم دبیرستان اندیشه

امضا

فعالیت

دعوت‌نامه‌ای به دوستان ...

پاسخ پیشنهادی:

دوست عزیزم

سلام

یک سال دیگر گذشت و من هفده ساله شدم!

در شادی من برای جشن تولدم شریک باشید!

زمان:

مکان:

فعالیت

نامه‌ای خطاب به ... پاسخ پیشنهادی:

خواهر عزیزم سلام!

می‌دانم این روزها آنقدر سرت شلوغ است که حتی فرصت نمی‌کنی پیام‌های صوتی را باز کنی و جواب بدهی؛ پیداست که حسابی سرگرم درس خواندنی؛ عکس‌ها و مصاحبه‌هایت را دنبال می‌کنم! ظاهراً قانون نسبیت را هم رد کرده‌ای، دیر به دیر با پدر تماس می‌گیری.

نمی‌خواهم از مسیرت منحرف شوی؛ درس خواندن باارزش‌ترین کاری است که انجام می‌دهی؛ اما گاهی لازم است سر از جزوه‌ها و کتاب‌هایت برداری و به کسانی که دوست دارند ببیندیشی. نمی‌دانی هر کس به خانه‌مان می‌آید، پدر با چه ذوق و شوقی از تو و موفقیت‌هایت حرف می‌زند، خلاصه که حسابی با دختر فرنگ‌رفته‌اش پز می‌دهد؛ اما همین که میهمان‌ها می‌روند، آهی می‌کشد و غم‌نهفته در دلش در آسمان چشمانش جاری می‌شود.

لطفاً در کنار انبوه درس‌هایی که می‌خوانی، درس‌های بزرگ‌تری از زندگی بیاموز و هیچ‌وقت یکی را فدای دیگری نکن.

تا می‌توانی از زندگی ات لذت ببر و قدر لحظه لحظه آن را بدان. بخند، بچرخ، تجربه کن، بیاموز و دوست بدار. دوست بدار تا دوست داشته شوی. نازنینم، می‌دانم که مثل تو چیزهای زیادی نمی‌دانم و دردسرهای مشکلات تو را هم ندارم؛ اما این حرف‌ها را تنها بهانه‌ای بدان، بهانه‌ای از سر دوست داشتن. فراموش نکن اینجا دل‌ها و نگاه‌هایی منتظر دیدار تو و بی‌قرار تو هستند.

مراقب خودت باش و «به شکوفه‌ها، به باران، برسان سلام ما را».

نامه سرگشاده مقام ... در پی انتشار تصاویر توهین آمیز به مقدسات اسلامی در یک نشریه فرانسوی و تشدید جریان ضداسلامی و اسلام هراسی از سوی مقامات و رسانه های غربی، رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضرت آیت الله خامنه ای، نامه مهمی خطاب به جوانان در اروپا و آمریکای شمالی مرقوم کردند. این نامه نشان داد که رهبر معظم انقلاب اسلامی به جوانان بهای بیشتری می دهد و نقش آنان را در تعیین آینده سرزمین خود پررنگ تر می داند. امام جوانان اروپا و آمریکای شمالی را به جست و جوی حقیقت اسلام و مسلمین ترغیب نموده و از آنان خواسته است درباره انگیزه های سیاه نمایی علیه اسلام کاوش کنند و نیز شناختی مستقیم و بی واسطه از این دین به دست آورند.

ایشان یادآور می شوند که اسلام را از طریق منابع اصیل و مأخذ دست اول (قرآن و سیره پیامبر) بشناسید و از پیش داورى ها به دور باشید و اجازه ندهید ابزارهای ارتباطی با مطالب ساختگی شما را همراه کنند؛ بلکه با اندیشه و انصاف درباره آنها سعی کنید به کشف حقیقت بپردازید و در قبال آن مسئولیت پذیر باشید.

کارگاه نوشتن

تمرین (۱) ساختار نامه اداری ...

به نام خدا

مدیر محترم کتابخانه عمومی شهر ...

سلام علیکم

با احترام، این جانب ... متقاضی عضویت در کتابخانه و استفاده از تالار مطالعه آن هستم؛ خواهشمند است دستور فرمایید نسبت به عضویت این جانب اقدام شود.

مدارک زیر به پیوست تقدیم می شود:

۱- دو قطعه عکس

۲- گواهی اشتغال به تحصیل

۳- رونوشت شناسنامه و کارت ملی

۴- برگه واریزی مبلغ عضویت

با سپاس

نام و نام خانوادگی

امضا

نامه فاقد تاریخ است. موضوع نامه مشخص نیست (موضوع: تقاضای عضویت در کتابخانه عمومی و استفاده از تالار مطالعه). عنوان (گیرنده نامه) به درستی ذکر شده است. شروع نامه با واژه های احترام آمیز است؛ هرچند بهتر است نوشته شود: «با سلام و احترام». متن نامه به درستی نوشته شده و حاوی درخواست نویسنده است. از واژه های احترام آمیز در پایان نامه استفاده شده است (با سپاس). نام درخواست کننده و امضا نیز مشخص است؛ اما سمت نگارنده ذکر نشده است.

تمرین (۲) از بین دو ...

■ نامه ای به معلم درس نگارش خود بنویسید و دیدگاه های تان را در مورد این درس و روش تدریس با ایشان در میان بگذارید.

■ نامه ای به وزیر علوم بنویسید و نظر تان را درباره آزمون کنکور مطرح کنید.

به نام خدا

۱۴۰۱/۰۹/۰۵

موضوع: درخواست حذف کنکور

وزیر محترم علوم، تحقیقات و فناوری، جناب دکتر منصور غلامی

با سلام و احترام

ما، جمعی از دانش آموزان پایه دوازدهم دبیرستان ...، منطقه ... بنابر دلایلی که در ادامه بیان می شود، خواستار حذف کنکور هستیم. خواهشمندیم. خواهشمندیم. خواهشمندیم.

اول اینکه آزمون تستی نمی تواند محک مناسبی برای سنجش سواد دانش آموزان باشد و چه بسا دانش آموزان خبره ای که تنها به دلیل آشنا نبودن با مهارت های تست زنی از گردونه رقابت حذف می شوند.

دوم، فضای حاکم بر کنکور بسیار استرس آور است و بسیاری از دانش آموزان به دلیل استرس ناشی از آزمون، تمرکز خود را از دست می دهند و نتیجه مطلوب را به دست نمی آورند.

سوم، مدت پاسخگویی به سؤالات، به ویژه در دروس تخصصی، اندک است و اغلب دانش آموزان نمی توانند در زمان تعیین شده به پرسش ها پاسخ دهند.

و چهارم، سطح و طبقه اجتماعی و اقتصادی دانش آموزان یکسان نیست و همه دانش آموزان در مدارس معتبر تحصیل نکرده اند و به دلیل شرایط نامناسب اقتصادی از امکانات آموزشی نظیر کلاس های کنکور و کتاب های کمک آموزشی بی بهره اند؛ بنابراین نمی توانند در تست زنی مهارت لازم را کسب کنند و اغلب زمان خود را به دلیل فکر کردن و رسیدن به جواب از دست می دهند.

با سپاس

دانش آموزان پایه دوازدهم دبیرستان ...

امضا

تمرین (۳) نوشته‌ی دوستانتان را ... پاسخ پیشنهادی:

نامه‌ی اغلب دوستان ساختارمند است و از نظم و انسجام برخوردار است. زبان نامه‌ها رسمی و اداری است و نکات نگارشی و املائی در نامه‌هایشان به درستی رعایت شده است.

ردیف	معیارهای ارزیابی	شمارک
۱	رعایت ساختار نامه	۶
۲	نظم و انسجام مطالب	۶
۳	زبان نوشته متناسب با نوع نامه؛ اعم از رسمی، خصوصی، اداری	۶
۴	رعایت نکات نگارشی و املائی	۲
جمع		۲۰

شعرگردانی

☆ شعر زیر را ...

ای صبا، نکهتی از خاک ره یار بیار
نکنه‌ای روح‌فزا از دهن یار بگو
تا معطر کنم از لطف نسیم تو مشام

بیر اندوه دل و مژده دلداری بیار
نامه‌ای خوش‌خبر از عالم اسرار بیار
شمه‌ای از نفحات نفس یار بیار

◆ حافظ

پاسخ پیشنهادی:

باد صبا پیغام‌رسان میان عاشق و معشوق است و نماد خوش‌خبری و نویدبخشی است. اندوه دل را با آوردن پیامی از یار می‌زداید و سخن شیرین و دل‌نشین معشوق را برای عاشق بازگو می‌کند. اسرار عالم غیب را می‌داند و با آوردن عطر جان‌فزای کلام معشوق، عاشق را سرمست و شاداب می‌گرداند.

درس ۵: نگارش علمی: مقاله‌نویسی (۱)

فعالیت (۱)

دو عنوان برای ...

پاسخ پیشنهادی:

- ۱- ارزش‌شناسی استعاری در مثنوی مولانا
- ۲- عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر پوسیدگی دندان کودکان
- ۳- نقش استفاده از مهارت زبان بدن در بهبود روابط اجتماعی

فعالیت (۲)

☆ مقدمه‌ی زیر را ...

از نظر انجمن ملی خواندن (۲۰۰۰) درک مطلب اهمیت زیادی در رشد مهارت‌های کودکان و به‌ویژه در توانایی تحصیلی آنها دارد. اهمیت درک متن در توانایی تحصیلی دانش‌آموزان موجب گردیده است مطالعات بین‌المللی در زمینه پیشرفت سواد خواندن به ارزیابی توانایی خواندن کودکان بپردازد. مطالعه بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن (پرلز) یکی از مجموعه مطالعات گسترده‌ای است که انجمن بین‌المللی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی (IEA) انجام می‌دهد. مطالعه بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن (پرلز) به ارزیابی توانایی خواندن کودکان در پایه چهارم ابتدایی می‌پردازد و به فاصله هر پنج سال برگزار می‌گردد. نتایج آزمون پرلز ۲۰۰۱، ۲۰۰۶ و ۲۰۱۱ نشان می‌دهد که میانگین کل نمرات جهانی در آزمون پرلز ۵۰۰ است و میانگین کل نمرات دانش‌آموزان ایرانی به‌طور معناداری کمتر از میانگین جهانی است (کریمی، ۱۳۸۸). این مطالعه با استفاده از مداخله آموزشی سعی در بهبود وضعیت درک متن دانش‌آموزان ۹ تا ۱۰ ساله دارد.

زمینه مسئله: (۱) مطلب در زمینه مسئله، با موضوع کلی «اهمیت درک مطلب در رشد مهارت‌های کودکان» شروع شده است. (۲) مطالعه بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن (پرلز) به عنوان یکی از مجموعه مطالعات گسترده انجمن بین‌المللی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی (IEA) معرفی شده است. (۳) نتایج آزمون پرلز در سال‌های ۲۰۰۶، ۲۰۱۱ و ۲۰۱۱ بیان گردیده است. (۴) مطلبی را که از منبعی دیگر آورده، با ارجاع درون‌متنی مشخص نموده است. بیان مسئله: جمله «این مطالعه با استفاده از مداخله آموزشی سعی در بهبود وضعیت درک متن دانش‌آموزان ۹ تا ۱۰ ساله دارد»، بیان مسئله است.

بدنه اصلی مقاله ...

«تاریخ بیهقی جدا از ارزش های تاریخی، دارای ادبیت خاصی است و کمتر کتاب منثوری را می توان یافت که این گونه به واژه‌گزینی توجه داشته باشد. بنا به قول شفیی کدکنی، در بسیاری از عبارات بیهقی یا تذکره‌الاولیا نظم، بیشتر رعایت شده است تا مثلاً بسیاری از شعرهای سروش اصفهانی یا قاتی. در بسیاری از عبارات بیهقی یا تذکره‌الاولیا و یا نثر عین‌القضات همدانی، به حالتی از اجتماع کلمات برخورد می‌کنیم که در منتهای قدرت ترکیب و انتظام قرار دارد؛ به حدی که اگر کلمه‌ای پس و پیش شود، آن سلسله و انتظام به هم می‌خورد (شفیی کدکنی، ۱۳۸۴).

زبان بیهقی زبان گفتاری مردم است؛ از همین رو به راحتی قابل درک است. یکی از ویژگی‌های زبانی او کوتاهی جملات است. از نظر او جمله کوتاه مخاطب را آزار نمی‌دهد. بیهقی برای گسترش دامنه تعبیرات و ترکیبات و مفردات خود از امکانات زبانی مانند ترکیب‌سازی، واژه‌سازی و همچنین پسوندها و پیشوندها استفاده می‌کند.

او با خودداری از به‌کار بردن مترادفات و کلمات زائد، نثر را زدوده و بلیغ جلوه‌گر ساخته است. البته اندک کاربرد او نیز موسیقی و زبان او را فریب می‌کند: «و دیگر روز خصمان قوی‌تر و دلیرتر و بسیارتر و بکارتر آمدند و از همه جوانب جنگ پیوستند (بیهقی، ۱۳۸۰)». زاویه دید در تاریخ بیهقی، دانای کل است و زاویه دید شخصیت‌های اصلی و فرعی داستان، از دید سوم شخص نقل می‌شود. داستان‌های او ساختار پیوسته‌ای دارد که به وسیله روایات دیگر قطع می‌شود: «اکنون به سر تاریخ باز شوم». او ضمن اینکه از تکنیک بازگشت به گذشته استفاده می‌کند، چندین داستان را هم به صورت هم‌زمان توضیح می‌دهد. در هم تنیدگی جملاتی که بیهقی از آنها سود برده است، تسلسل مفاهیم و معانی را در پی دارد و باعث می‌شود فکر نویسنده بدون وقفه و زنجیروار وارد ذهن خواننده شود.»

انسجام و پیوستگی بندها در بند ۱ و ۲ رعایت شده است. در بند اول، صحبت از «واژه‌گزینی» در تاریخ بیهقی است و نویسنده با نقل قول از منبعی دیگر و ذکر منبع، به تشریح مطلب پرداخته است؛ همچنین درباره «زبان بیهقی» سخن گفته و دیدگاه خود را به خواننده ارائه داده است. در بند دوم نیز درباره استفاده درست و بجا از «مترادفات» صحبت شده که در ادامه مطالب بند دوم است و برای اینکه خواننده نکته موردنظر از متن را به روشنی دریابد، از مثال استفاده کرده است.

در بند سوم، پیوستگی بندها از بین رفته و انسجام آنها به هم خورده است. نویسنده در این بند موضوع «زاویه دید در تاریخ بیهقی» را مطرح کرده است که با بندهای دیگر ارتباطی ندارد؛ زیرا در بندهای پیشین، اساساً صحبت از «زبان تاریخ بیهقی» بوده است.

فعالیت (۴)

بخش بحث و ...:

- تحلیل یافته‌ها

- نتیجه‌گیری با استفاده از مطالب مقدمه

در بحث و نتیجه‌گیری مقاله «یادگیری معنادار»، ابتدا به تحلیل یافته‌های تحقیق پرداخته شده و نتایج حاصل از تحقیق بیان شده است (نتیجه تحقیق نشان داد شرکت‌کنندگان کلمات مزبور را ... به خوبی می‌دانند)؛ سپس با توجه به آنچه در مقدمه مقاله و در بخش زمینه مسئله مطرح شده (یکی از اصول روان‌شناسی شناختی این است که ... رابطه معنادار ایجاد کنند)، جمع‌بندی صورت گرفته (زمانی که تشخیص می‌دهند اطلاعات ... یادگیرنده آنها را معنادار کرده است.) و نتیجه نهایی بیان گردیده است: «افراد به جای اینکه پردازشگران منفعل اطلاعات باشند، پردازشگرانی فعال اند و برای یادگیری و به خاطر سپاری مطالب، در ذهن خود، چارچوب معنایی ایجاد می‌کنند.»

کارگاه نوشتن

تمرین (۱) چند مقاله تحقیقی ...

پاسخ پیشنهادی: دانش‌آموزان عزیز، شما می‌توانید با مراجعه به مجلات تخصصی رشته‌های گوناگون (علوم انسانی، علوم تجربی و علوم پایه و ریاضی) یا پایگاه‌های اینترنتی مقالات متعددی را مشاهده کنید و با خواندن تعدادی از آنها، دانسته‌هایتان را محک بزنید. توجه داشته باشید در تحلیل مقالات، به معیارهای جدول ارزشیابی درس در تمرین (۳) مراجعه کنید و براساس آنها نقاط قوت و ضعف مقالات را بررسی نمایید.

تمرین (۲) با راهنمایی دبیرتان ...

پاسخ پیشنهادی:

عنوان: رابطه زبان بدن با ادراک تعامل اجتماعی

نویسندگان: حسین زارع*، نیلا آخوندی**، فاطمه روحی***

* استاد گروه روان‌شناسی دانشگاه پیام نور

** استادیار گروه روان‌شناسی دانشگاه پیام نور

*** دانشجوی کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور

مقدمه: تعامل اجتماعی به معنای ایجاد رابطه بین دو نفر یا بیشتر است که منجر به واکنش میان آنها می‌شود. تعامل می‌تواند از طریق یک نگاه، یک مکالمه یا یک حرکت صورت پذیرد (دانش‌پور و چرخ‌چیان، ۱۳۸۶). بر همین اساس نظریه یادگیری اجتماعی بر یادگیری از طریق مشاهده و تقلید تأکید می‌کند. آگاهی از دانش زبان بدن عملکرد بهتر روابط اجتماعی را به همراه می‌آورد و می‌تواند نیازها و انتظارات دیگران را به بهترین وجه درک، و خواسته‌ها و نیازهای خود را به دیگران منتقل کند (فلدمن فیلیپ پات و کاسترینی، ۱۹۹۱).

به کارگیری ارتباط غیرکلامی توسط معلم می‌تواند کیفیت یادگیری زبان‌آموزان را تحت تأثیر قرار دهد؛ بنابراین پژوهش حاضر در صدد بررسی این فرضیه است که بین استفاده از اشارات غیرکلامی (چشم، سر و دست) با ادراک تعامل اجتماعی معلمان و دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.

بدنه: پژوهش حاضر با استفاده از روش خوشه‌ای - تصادفی صورت گرفت. از بین مناطق چهارگانه (شهر شیراز) دو منطقه انتخاب شد و به صورت تصادفی از هر مدرسه در مجموع ۴۰ معلم و ۲۵۰ دانش‌آموز وارد مطالعه شدند. جهت جمع‌آوری داده‌ها از ابزارهای زیر استفاده شد:

(الف) پرسشنامه زبان بدن که توسط هصبایی طراحی شده و حاوی ۱۳ آیتیم است که میزان استفاده از زبان بدن را در حین تدریس ارزیابی می‌کند.

(ب) پرسشنامه ادراک تعامل اجتماعی که توسط گلاس طراحی شده و شامل ۳۰ پرسش است که هم افکار مثبت و هم افکار منفی را نسبت به تعامل اجتماعی می‌سنجد.

بحث و نتیجه‌گیری: زبان بدن و مهارت‌های اجتماعی بر بهبود تعامل اجتماعی اثرگذار است. رفتارهای غیرکلامی آشکارکننده حالات عاطفی و نگرش‌های فرد است؛ بنابراین در ایجاد احساس مثبت به طرف مقابل و افزایش انگیزه به برقراری رابطه مؤثر است.

نتایج این پژوهش نشان داد بین اشارات غیرکلامی چشم، دست و سر با ادراک تعامل اجتماعی رابطه مثبت و قوی وجود دارد و حرکات دست بیشترین سهم را در تبیین تعامل اجتماعی دارد؛ به بیان دیگر، هرچه معلمان از اشارات غیرکلامی چشم، سر و به‌ویژه دست بیشتر استفاده کنند، دانش‌آموزان تعامل بیشتری را با معلمان تجربه می‌کنند.

تمرین (۳) مقاله دوستان خود ...

پاسخ پیشنهادی:

مقاله اغلب دوستان عنوان مناسبی ندارد و موضوع به صورت کلی بیان شده است و خالی از ابهام نیست. توصیه می‌شود به نکات مربوط به نوشتن عنوان مقاله مجدداً مراجعه کنند و با دقت بیشتری آن را مطالعه نمایند. در بخش مقدمه و زیر بخش زمینه مسئله، مطالبی که از سایر منابع آورده شده است ارجاع ندارد و اهمیت موضوع نیز به روشنی بیان نشده است. مطالب هر بند از انسجام و پیوستگی برخوردار است و اغلب دوستان این مورد را رعایت کرده‌اند. تحلیل یافته‌ها و نتیجه‌گیری با استفاده از مطالب مقدمه در مقاله دوستان دارای ضعف است و نتیجه نهایی در یک جمله بیان نشده است. اغلب دوستان املا و نکات نگارشی را در مقاله خود به درستی رعایت کرده‌اند.

ردیف	معیارهای ارزیابی	شمارک
۱	عنوان: شفافیت محدود شدن موضوع	۲
۲	مقدمه: زمینه مسئله بیان مسئله و موضوع اصلی مقاله	۶
۳	متن: رعایت انسجام مطالب در هر بند پیوستگی بندها	۶
۴	بحث و نتیجه‌گیری: تحلیل یافته‌ها نتیجه‌گیری با استفاده از مطالب مقدمه	۴
۵	رعایت املا و نکات نگارشی	۲
جمع		۲۰

مثل نویسی

مثل‌های زیر را ...

- آفتاب پشت ابر نمی‌ماند.
- عاقل نکند تکیه به دیوار شکسته.
- عالم شدن چه آسان، آدم شدن چه مشکل!

در روزگاران گذشته، دو شریک بودند، یکی دانا و دیگری نادان. کارشان بازرگانی بود. روزی در راه کیسه‌ای زر یافتند. چون نزدیک شهر رسیدند، خواستند که آن را قسمت کنند. آن‌که ادعای زیرکی داشت گفت: «نیازی به قسمت کردن نیست؛ آن مقدار که برای خرج کردن چند روزه نیاز داریم برمی‌داریم و مابقی را با احتیاط جایی پنهان می‌کنیم و هر وقت احتیاج داشتیم، به مقدار حاجت می‌بریم.» با هم قول و قرار گذاشتند و اندکی از زر برداشتند و مابقی در زیر درختی نهادند و به شهر رفتند.

فردای آن روز، آن‌که به زیرکی منسوب بود بیرون رفت و زر را برداشت. چند روزی گذشت و نادان به آن زرها محتاج شد. پیش شریک آمد و گفت: «بیا از آن گنج مقداری برداریم که من محتاجم.» هر دو با هم زیر درخت را کردند اما زرها را نیافتند. زیرک شروع به داد و فریاد کرد که زر را تو برده‌ای و کس دیگری از این ماجرا خبر نداشت. بیچاره سوگند می‌خورد که من نبرده‌ام اما فایده نداشت. زیرک او را نزد قاضی شهر برد و قصه را باز گفت.

قاضی پرسید آیا برای ادعای خود گواه یا شاهدی داری؟ زیرک گفت: «درختی که گنج زیر آن دفن بوده است، گواهی خواهد داد.» قاضی از این سخن شگفت زده شد و پس از مجادله بسیار معین شد که فردا قاضی زیر درخت بنشیند و به گواهی درخت حکم کند.

زیرک به خانه رفت و ماجرا را برای پدر خود باز گفت و از او خواست که فردا در شکاف درخت قرار گیرد و گواهی دهد که نادان زرها را برده است. پدر گفت: «پسر، مکر تو آخر و عاقبت ندارد و و وبال تو خواهد شد.» اما پسر با اصرار و التماس او را راضی کرد.

فردای آن روز، قاضی به طرف درخت رفت و انبوه مردم برای نظاره جمع شدند. قاضی از درخت سؤال کرد و اندکی بعد صدایی شنید که نادان زرها را برده است. قاضی متحیر شد و اطراف درخت چرخید. دانست که کسی میان آن است. دستور داد تا هیزم بسیار فراهم آوردند و در اطراف درخت بنهادند و آنها را آتش زدند. پیرمرد ساعتی صبر کرد اما وقتی جان خود را در خطر دید، بیرون پرید و امان خواست. قاضی دستور داد او و پسرش را دستگیر کنند و گوشمالی دهند؛ سپس رو به جمعیت کرد و گفت: «بدانید و آگاه باشید که آفتاب پشت ابر نمی ماند.»

«برگرفته از کلیله و دمنه»

درس ۶: نگارش علمی: مقاله نویسی (۲)

فعالیت

کتابنامه کتاب نگارش ... در این کتابنامه، منابع به ترتیب الفبایی (ترتیب الفبایی نام خانوادگی نویسندگان) مرتب شده است و در بردارنده اطلاعات زیر است:

- ۱- نام خانوادگی نویسنده، ۲- نام نویسنده، ۳- سال چاپ اثر در کمانک، ۴- عنوان اثر (کتاب یا مقاله) به صورت پیرنگ، ۵- نوبت چاپ در کمانک، ۶- نام ناشر یا مجله.

فعالیت

مقاله «سنگی زیر آب» را ... :

• طرح هدف • طرح روش کار • طرح یافته‌های اصلی • ارائه مهم‌ترین نتیجه

چکیده: هدف مقاله حاضر بررسی ویژگی‌های اشعار نو هوشنگ ابتهاج (ها.سایه) است. به طور کلی، درون مایه و محتوای این قبیل سروده‌های سایه، تازه و ابتکارآمیز است و چون با فصاحت زبان و قوت بیان وی همگام شده، نتیجه مطلوب به بار آورده است.

به منظور بررسی و دریافت این ویژگی‌ها، یکی از اشعار او با عنوان «مرجان» انتخاب شده است که سایه آن را در بهمن ماه سال ۱۳۳۲ سروده است.

نتیجه این بررسی نشان داد که ابتکار موضوع، ظرافت تخیل و رقت عاطفه شاعر و نیز ترکیبات خوش ساخت و فصیح و رسا در شعر سایه نمودی اساسی دارد و به خوبی مشهود است؛ چرا که هیچ شاعری در زبان فارسی مرجان را این‌گونه به تصویر درنیآورده و درباره آن چنین لطیف نیندیشیده است. چه بسا منظور از این سنگ در ظلمت گرفتار و خاموش خود شاعر و کسانی امثال او بوده است.

کلیدواژه‌ها: هوشنگ ابتهاج، نوسرایی، مرجان، ابتکار موضوع، فصاحت زبان

درباره کلید واژه‌های ... از چهار واژه کلیدی، دو واژه اول و دوم بیانگر کلمات محوری عنوان مقاله هستند.

واژه «به خاطر سپاری» از موضوعات جزئی مقاله است و به درستی بیان شده است. واژه آخر یعنی «یادگیری معنادار» عنوان مقاله و کلیدی ترین واژه است. بهتر است به موضوعات جزئی تر مقاله یعنی «مجموعه‌های معنادار»، «فرایند ذهنی» و «یادآوری معنادار» نیز در کلیدواژه اشاره کرد.

کارگاه نوشتن

تمرین (۱) فهرست منابع کتاب‌های ...

منابع کتاب‌های درسی به صورت الفبایی مرتب شده‌اند و حاوی اطلاعات زیر هستند:

- ۱- نام خانوادگی نویسنده، ۲- نام نویسنده، ۳- سال چاپ اثر، ۴- عنوان اثر، ۵- نوبت و محل چاپ، ۶- نام ناشر / نام مجله

بعضی کتاب‌ها (مانند حسابان یا هندسه) منابع لاتین نیز دارند که بعد از منابع فارسی آورده می‌شوند و در بردارنده همان اطلاعات هستند.

در برخی دیگر از کتاب‌ها (مانند علوم و فنون ادبی)، ترتیب الفبایی منابع براساس نام کتاب‌ها تنظیم شده است و اطلاعات کتابنامه به قرار زیر است:

- ۱- نام کتاب / مقاله، ۲- نام خانوادگی نویسنده، ۳- نام نویسنده، ۴- نام ناشر / نام مجله، ۵- محل چاپ، ۶- نوبت چاپ، ۷- سال چاپ اثر

تمرین (۲) چکیده، کلیدواژه‌ها و ...

چکیده: هدف از پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین زبان بدن با ادراک تعاملی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه است. این پژوهش در قالب یک طرح توصیفی - هم بستگی انجام گرفت. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول در شهر شیراز به تعداد ۱۲۸۷۱ نفر در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ بود که با استفاده از فرمول کوکران ۲۹۰ دانش‌آموز وارد مطالعه شدند.

به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های زبان بدن هصبائی و ادراک تعامل اجتماعی گلاس استفاده شد. نتیجه پژوهش نشان داد که در رفتارهای غیرکلامی معلمان (سر، دست و چشم)، حرکات دست بیشترین سهم را در تبیین ادراک تعامل اجتماعی دانش‌آموز دارد؛ بنابراین معلمان بیشتر از سرخ‌های سر، دست و چشم برای تعامل با دانش‌آموزان استفاده می‌کنند.
کلیدواژه‌ها: زبان بدن - رفتارهای غیرکلامی - ادراک تعامل اجتماعی

منابع:

دانش‌پور، سید س. ع. ه. و چرخ‌چیان، م (۱۳۸۶). فضاهای عمومی و عوامل مؤثر بر حیات جمعی. باغ نظر، ۱۹: ۷-۲۸
ریچموند، و. پ. و مک کروس، ج. س (۱۳۸۸). رفتارهای غیرکلامی در روابط میان فردی: درسنامه ارتباطات غیرکلامی، مترجمان: فاطمه سادات موسوی و ژبلا عبدالله‌پور. تهران: دانژه.
تمرین (۳) مقاله دوستان خود

ردیف	سنجه‌های ارزیابی	شمارک
۱	چکیده: طرح هدف طرح روش کار طرح یافته‌های اصلی ارائه مهم‌ترین نتیجه	۹
۲	کلیدواژه‌ها: کلمات محوری عنوان مقاله موضوع اصلی مقاله	۳
۳	فهرست منابع: ترتیب الفبایی فهرست رعایت ترتیب اطلاعات کتاب‌شناختی	۴
۴	املا و نکات نگارشی	۴
جمع		۲۰

پاسخ پیشنهادی:

مقاله اغلب دوستان در بیان چکیده نقص دارد و روش کار توضیح داده نشده است یا اینکه یافته‌های اصلی پژوهش و مهم‌ترین نتیجه را بیان نکرده‌اند. در بخش کلیدواژه‌ها، به موضوع اصلی مقاله توجه نشان نداده‌اند یا اینکه واژگانی را انتخاب کرده‌اند که چندان کلیدی و مهم نیستند. اغلب دوستان فهرست منابع را به درستی تنظیم کرده‌اند و اطلاعات کتاب‌شناختی را به ترتیب ذکر کرده‌اند. املا و نکات نگارشی در مقاله دوستان به درستی رعایت شده است.

۱۰۴

حکایت‌نگاری

☆ حکایت زیر را ...

سوداگری بار آبگینه داشت. یکی از باج‌گیران عنان بازرگیش بگرفت و بر آن بار آبگینه چوب‌دست خویش محکم فرو کوفت و گفت: «ای رفیق، چه در بار داری؟» گفت: «اگر چوب دیگر زنی، هیچ!»

◆ پریشان، قآنی

تاجری بار شیشه به همراه داشت. یکی از باج‌گیران (گمرک‌چیان)، او را متوقف کرد و با چوب دستی خود محکم بر آن بار زد و گفت: «ای رفیق، در بار خود چه داری؟» تاجر پاسخ داد: «اگر همچنان با چوب بر آن بزنی، هیچ ندارم!»